

Rapport om möjligheterna att införa en vikariepool för äldreomsorgen

Norrmalms stadsdelsnämnd har givit förvaltningen i uppdrag att utreda möjligheterna att bygga upp en vikariepool för äldreomsorgen tillsammans med övriga stadsdelsförvaltningar i innerstaden.

Förvaltningen har frågat/vidtalat de tre stadsdelsförvaltningarna i innerstaden. Samtliga har tackat nej till en gemensam utredning gällande möjligheten att bygga upp en vikariepool för äldreomsorgen. Förvaltningen har därefter valt att undersöka möjligheten att bygga upp en vikariepool för den kommunala äldreomsorg som Norrmalms stadsdelsnämnd ansvarar för.

Genomförande

För att få en bild av nuläget och kartlägga behovet av en vikariepool för äldreomsorgen har intervjuer genomförts med följande funktioner inom förvaltningen:

- Väderkvarnens enhetschef
- Enhetschef Hemtjänst Norrmalm
- Medicinskt ansvarig sjuksköterska
- Verksamhetscontroller
- HR-konsult
- Ekonomiconroller

Dessutom har intervju gjorts med representant från stadens äldreförvaltning.

Nuläge

Den kommunala äldreomsorgen inom Norrmalms stadsdelsnämnd består av Äldreomsorgens utförarenhet samt Hemtjänst Norrmalm.

Äldreomsorgens utförarenhet består av Väderkvarnens vård- och omsorgsboende med 92 lägenheter, Väderkvarnens servicehus med 25 lägenheter samt dagverksamheten Mimer och en social träffpunkt. Utförarenheten har ca 120 heltidstjänster varav merparten är omsorgspersonal samt hälso- och sjukvårdspersonal. Dessutom finns det cirka 30 vikarier att tillgå. I verksamhetsplanen för 2018 budgeterade verksamheten för en budget i balans. På grund av höga kostnader för främst inhyrda sjuksköterskor och genom

minskade intäkter på grund av tomma platser och lägenheter bedöms verksamheten gå med underskott om cirka 3 mnkr.

Vikariehantering i dag

Verksamheten har en funktion som varje morgon ser över situationen för respektive avdelning. Finns det tomma platser på någon avdelning kan bemanningsansvarig omfördela ordinarie personal. Om det finns behov av vikarie/vikarier för omsorgspersonalen kontrollerar personen om det finns vikarieer tillgänglig och ringer in den. Finns det ingen person i ”vikariebanken” finns det en vikarielista att tillgå. Ibland ringer även respektive bitr. enhetschef in vikarie. Denna hantering upplevs som tillfredsställande.

Hemtjänst Norrmalm som främst riktar sig till personer över 65 år i ordinärt boende, cirka 200 brukare. Antalet personal uppgår till cirka 50 tillsvidareanställda/månadsavlönade härtill kommer timavlönade. Medelålder för de månadsavlönade uppgår till drygt 50 år. Personalen har varit anställd i många år och det är liten rörlighet. Ramtid för brukarna har varit införd cirka ett år, dock har ännu ingen konsekvens av detta redovisats. Klart är dock att kunden/brukarna upplever det som positivt.

Ekonomi är ansträngd och enheten beräknas gå med cirka 3 mnkr i underskott 2018. Underskottet beror främst på för lite utförd tid hos brukaren. Förklaringen som enhetschefen ger är band annat att ingen ersättning utgår vid avböjda besök. För närvarande pågår ett arbete med att ta fram rutiner med syfte att minska antalet avböjda besök.

Vikariehantering

Enhetschef och bitr. enhetschef beslutar om hur många schemarader (relaterat till antal brukare och beslutade insatser) det ska vara. Utefter detta beslut ringer den administrativa assistenten eller schemaplaneraren in vikarier. Det finns cirka tio timavlönade som kontinuerligt arbetar i verksamheten

Sjuksköterskor

Inom Väderkvarens vård- och omsorgsboende är den ständiga rekryteringen av sjuksköterskor ett stort problem. De höga kostnaderna för inhyrda sjuksköterskor förklarar också en stor del av beräknat underskott för 2018. Med anledning av att det för närvarande pågår en gemensam upphandling av sjukskötersketjänster har denna fråga inte behandlats i utredningen.

Upphandlingen samordnas av Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning.

Hur ser det ut i Stockholm?

Efter kontakt med stadens äldreförvaltning framgår det att det i nuläget inte finns någon information gällande eventuella vikariepooler i stadens regi. När det gäller införandet av så kallad ramtid inom hemtjänsten har ännu ingen uppföljning gjorts.

Omvärldsbevakning

Förvaltningen har tidigare inhämtat information från Göteborgs stad som har byggt upp en vikariepool för äldreomsorgen i Västra Göteborg. En bemanningsenhet med fyra bemanningsadministratörer, en gruppchef och en samordnare har hand om de tillsvidareanställda vikarierna.

Bemanningsenheten omsätter cirka 250 00 timmar per år. Tillsvidareanställda vikarier utför 15 procent av denna tid och timanställda utför merparten, 85 procent. Bemanningenheten kan inte erbjuda de timanställda fasta heltidstjänster. Om intresse av heltidsjobb finns får timvikarien söka lediga tjänster som ”månadspolare”.

Redovisning av intervjuerna

I intervjun med verksamhetscontrollern framkom att rörligheten inom Väderkvarnen inte är en orsak till de problem som har redovisats i de uppföljningar som gjorts de senaste åren. Detta gäller främst omvårdnadspersonal. Däremot har situationen gällande sjuksköterskor påverkat att viss utveckling och kvalitetsförbättring inte har kunnat genomföras inom verksamheten. Enheten har en samlad sjukfrånvaronivå per september (rullande tolv månader) på 5,7 procent. En nivå som ligger klart under snittet för hela förvaltningen.

Enhetschefen för Väderkvarnen redogör också för problemen gällande sjuksköterskor och hoppas att den gemensamma upphandlingen ska underlätta rådande situation och förhoppningsvis minska kostnaderna. När det gäller hanteringen av vikarier för omvårdnadspersonal fungerar det tillfredställande. Enhetschef gör bedömningen i nuläget att även om hanteringen ska utföras av annan enhet är det små möjligheter att minska nuvarande administrativa resurser.

När det gäller Hemtjänst Norrmalm redogör enhetschefen för att rekrytering av kompetent personal är en aktivitet som ständigt

pågår. Sedan cirka ett år tillbaka har Ramtid införts som innebär att brukaren ska kunna påverka när beslutade insatser utförs. Verksamheten upplever att det är positivt för brukarna men att det innebär en utmaning avseende personalplaneringen. Andelen avböjda besök upplevs som hög och den redovisade utförda tiden hos brukare per oktober är cirka 75 procent. Enheten har en sjukfrånvaronivå per september (rullande tolv månader) på drygt 8 procent. Även om den ligger något över snittet i förvaltningen anses den inte som exceptionellt hög. Enhetschefen framför att införandet av en vikariepool kan komma påverka möjligheterna att upprätthålla en bra kontinuitet hos brukaren och att själva bestämma vilken vikarie som går till respektive brukare. Även inom den här enheten görs bedömningen att möjligheterna är små att minska nuvarande administration.

HR-konsulten redogör bland annat för läget gällande antalet så kallade AVA-anställningar, där en minskning har skett sedan 2016 och per augusti 2018 ligger den på 3,4 procent. Med förhoppningar om en nivå på 3 procent vid årets slut. Gällande personalomsättningen och sjukfrånvaron inom äldreomsorgen är den inte anmärkningsvärd hög.

Ekonomicontrollern redogör för det ekonomiska läget för de två verksamheterna. Båda verksamheter har problem med ekonomin. För 2018 beräknas båda visa underskott på cirka 3 mnkr.

Ekonomi

Kostnaderna för vikarier inom äldreomsorgens utförarverksamheter uppgår per oktober 2018 till 8,3 mnkr. Även om införandet av en vikarieenhet inte är att minska kostnaderna får den inte vara kostnadsdrivande. Om etableringen av en vikarieenhet inledningsvis görs med minsta möjliga organisation bör det tillkomma en ansvarig enhetschef och någon administrativ resurs. Det innebär en grundkostnad på minst cirka 1,4 mnkr. Utifrån enhetschefernas bedömning är det svårt att se att nuvarande administrativa resurser kan reduceras för att möta de kostnader som tillkommer utöver ersättningen för nyttjandet av vikarier.

Slutsats

Förvaltningen har utrett möjligheten att bygga upp en vikariepool för den kommunala äldreomsorgen på Norrmalm. Förvaltningen har intervjuat enhetscheferna för äldreomsorgens utförarenheter, verksamhetscontroller, HR-konsult och ekonomicontroller. Därutöver har även representant för stadens äldreförvaltning

intervjuats. Förvaltningen har dessutom tidigare genomfört en omvärldsbevakning.

Den pågående gemensamma upphandlingen avseende sjuksköterskor där även undersköterskor, vårdbiträden med flera ingår hjälper verksamheterna att hyra in tillfällig personal. Däremot kommer sannolikt behovet av framförallt sjuksköterskor som vill ha en tillsvidareanställning inom äldreomsorgen vara fortsatt stort. Detta på grund av att det råder en generell brist av sjuksköterskor inom hela vårdsektorn.

Det är svårt att dra paralleller till Göteborgs stad då personalstyrkan och uppdragen som bemanningsenheten ansvarar för är av en betydligt större omfattning än Väderkvarnens vård- och omsorgsboende samt Hemtjänst Norrmalm. En slutsats som kan dras är att bemanningsenheten som förvaltningen varit i kontakt med inte erbjuder de timanställda fasta heltidstjänster. Timanställda utgör merparten av personalstyrkan på bemanningsenheten.

En förvaltningsenhet för vikariehantering bör erbjuda vikarier av hög kvalitet och säkerställa kontinuitet i vikarietillsättningen. Detta till en kostnad som inte försämrar ekonomin för utförarenheterna. Utifrån redovisade information anser förvaltningen att det inte är ekonomiskt försvarbart att bygga upp en vikariepool avseende omvårdnadspersonal för äldreomsorgen. Detta även om arbetet avseende vikarie hanteringen pågår ständigt inom verksamheterna bedöms underlaget vara för litet.